

իր նաւը, մարմնացնում իր հայրենասիրական երազը, անաղմուկ կերպով գնում զոհուած իր իղէալը պաշտպանելու համար:

Ես չգիտեմ աւելի գեղեցիկ եւ աւելի տըխուր պօէմ քան նրա պօէման:

Յիշում եմ նրա աչքերը՝ ներս քաշուած, վառվռուն, ճակատագրական այն նայուածքը, որ տալիս է սէրը եւ մահը... Ռիչկէի տողերի միջից թափանցող ներուժ ու շլացուցիչ լոյսի նման: Մտածեցէք, ի՞նչ կը լինէինք մենք, եթէ մեր պատմութեան խաւարի մէջ հոգիներէ այդ կայծը մեզ չլուսաւորէր: Ման եկէք, եթէ կարող էք, դարերի լաբիրինտոսի մէջ, պեղեցէք մութը, քերթեցէք գիշերը...

— Ահաւոր անգունդ:

— Եւ անդնդի մէջ մի քանի լուսաւոր, ուղղեցոյց կէտեր: Մեր ժողովուրդը այդ գաղտնագող լոյսը բարբախտաբար զգում է բնազդօրէն, ամբողջ իր էութեամբ, առանց իրեն հաշիւ տալու, առանց մտածելու, էնպէս, ճակատագրականօրէն, ու եթէ այդպէս չլինէր՝ նա վաղուց անհետացել էր...

— Հասանք Ախտա:

— Մի քանի բոլբոս հանդիստ առնենք: Ռուս մութիկներէ փայտաչէն տներ եւ մօտը հայերի գեանափոր բնակարանները:

Չանգուն: Ծառեր:

Fiat-ը դեռ սարսուռ է ամբողջ մարմնիս մէջ:

(Շարունակելի)

Մ Ե Ռ Ն Ո Ղ Ն Ե Ր

ՄԻՔԱՅԷԼ ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ

Գրեց՝ ՅՈՒՀ. ԱՍՊԵՏ

Կը մեռնին, հա՛ կը մեռնին...

Կարծես որդ է ինկեր մէջերնին:

Չենք յիշեր աղէտալի տարիներ ուր մտաւորականներ, հայ արժէքաւոր մարդիկ համախումբ սպաննուեցին: Անոնք բացառութիւն են ըսենք: Բայց 1927-ի պէս բնականօրէն, — այսպէս ասած, — տարի մը չարաշուք տարի մը կրնանք նկատել որ մանգաղ ի ձեռին կը քաղէ Մըմբեաններ, Շամտանձեաններ, Օտեաններ, Քէչեաններ, ամէնքն ալ իրենց լաւագոյն ու կատարեալ նկատուած տարիքին մէջ, հետեւաբար կանխահաս մահուամբ:

1915-16-ը փոթորիկի ու կոտորումի տարի մը եղաւ. ամբողջ պարտէզ մը քանդուեցաւ: Անկէ ի վեր, հոս ու հոն կը մնային միայն քանի մը թափթփած ածուներ անխնամ, որոնց մէջ երբեմն բացառիկ գեղեցիկութեամբ առանձին ծաղիկներ: Անոնք ալ ահա քիչ ատենի մէջ իրարու ետեւէ կը թոռմին. իրօք կարծես որդ է ինկեր մէջերնին: Փոթորիկ չէ այս, բայց նորէն տեսակ մը կոտորում է:

Ասոնցմէ զատ նոյն տարիին մէջ եղան

մեռնողներ, ինչպէս Ս. Դաւթեան, Աւետիս Սուրէնեան, Գառնիկ Սեպուհեան, եւ ուրիշներ, «որոշ տիպի մարդիկ», որոնց մասին ալ յիշողութիւններ ունիմ, որոնց մասին ալ օգտակար խօսքեր կան ըսելիք:

Ընդհանրապէս այն կարծիքը կայ թէ մեռնողներու մասին պէտք չէ գէշ խօսիլ. պէտք է մոռնալ անցեալը, հակառակութիւնները պէտք է դադրին գերեզմանին առջեւ, պէտք է ներողամիտ գտնուիլ հանդէպ անհետացողին. անոր աղէկ կողմերը միայն տեսնել եւ այդ կերպով դայն «պատուով ճամբու դնել»:

Ուրիշներ ալ ոչ միայն մեռնողին աղէկ կողմերը միայն կը տեսնեն, այլ զանոնք կը չափազանցեն, կը մեծցնեն, կը պանծացնեն ճշմարտութենէ հեռանալու աստիճան, երբեմն գիտնալով, խանդավառուելով, նիւթէն տարուելով, դիմացինը գերազանցելու ցանկութեամբ եւ երբեմն պարզապէս տգիտութեամբ:

Ասոնք այլեւս ուրիշ բան չեն, բայց եթէ տեսակ մը եղերամայրի ողբեր, կամ սովորա-